

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

INSTITUTIONALIZATION OF THE STATE POLICY OF INFORMATION SPHERE DEVELOPMENT OF UKRAINE

В статті обґрунтована доцільність та формалізована змістовність удосконалення й активізації стратегічних орієнтирів державної політики розвитку інформаційної сфери економіки України. Визначена мета та напрями формування державної політики розвитку інформаційної сфери економіки. Розроблено концептуальні підходи до формування державної політики розвитку інформаційної сфери економіки України в частині ідентифікації її рівнів, складових елементів та обґрунтування необхідності сутнісних змін у її нормативно-правовому забезпеченні та вдосконаленні функціоналу суб'єктів, що реалізують таку політику. Це заклало наукове підґрунтя для розробки специфічних методів, принципів, функцій та інструментів, цілеорієнтованих на реалізацію стратегічних завдань розвитку інформаційної сфери, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню останнього та стійкості національної економіки.

Ключові слова: інформаційна сфера, державна політика, розвиток, забезпечення, національна економіка, інституціональний.

В статье обоснована целесообразность и формализованная содержательность совершенствования и активизации стратегических ориентиров государственной политики развития информационной сферы экономики Украины. Определена цель и направления формирования государственной политики развития информационной сферы экономики. Разработаны концептуальные подходы к формированию государственной политики развития информационной сферы экономики Украины в части идентификации ее уровней, составляющих элементов и обоснование

необходимости существенных изменений в ее нормативно-правовом обеспечении и совершенствовании функционала субъектов, реализующих такую политику. Это заложило научную основу для разработки специфических методов, принципов, функций и инструментов, целеориентированных на реализацию стратегических задач развития информационной сферы, что, в свою очередь, будет способствовать укреплению последнего и устойчивости национальной экономики.

Ключевые слова: информационная сфера, государственная политика, развитие, обеспечение, национальная экономика, институциональный.

The article substantiates the expediency and formalizes the content of improving and intensifying the strategic guidelines of the state policy of development of the information sphere of the economy of Ukraine. The purpose and directions of formation of the state policy of development of information sphere of economy are defined. Conceptual approaches to the formation of state policy for the development of the information sphere of Ukraine's economy in terms of identifying its levels, constituent elements and justifying the need for substantial changes in its legal framework and improving the functionality of entities implementing such policies. This laid the scientific basis for the development of specific methods, principles, functions and tools focused on the implementation of strategic objectives of the information sphere, which, in turn, will help strengthen the latter and the stability of the national economy.

Key words: information sphere, state policy, development, provision, national economy, institutional.

УДК 351:007:65.01(477)

Федоренко А.Є.

к.е.н., доцент
Чернігівський національний
технологічний університет

Постановка проблеми. Першочергове значення розвитку інформаційної сфери в умовах становлення інформаційного суспільства вимагає відповідного структурно-функціонального забезпечення. Вирішення цього завдання вимагає аналізу розгалуженої системи органів забезпечення розвитку інформаційною сферою, їх адміністративно-правового статусу з позицій системного підходу, що передбачає не лише дослідження деякого об'єднання елементів, а й визначення взаємозв'язків між ними. Системно-структурний аналіз дасть змогу виявити зайві елементи в організаційній структурі системи органів забезпечення розвитку та елементи, яких не вистачає. При цьому в ряді випадків маємо спиратися і на метод діалектики для врахування тенденцій розвитку інформаційної сфери з метою підвищення інституційної спроможності органів державної влади. Застосування ж формально-юридичного методу допоможе виявити недоліки в нормативно-право-

вих нормах, що регулюють діяльність органів забезпечення розвитку в зазначеній сфері, запропонувати шляхи їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В дослідженнях вітчизняних вчених-економістів, присвячених проблемам формування та реалізації державної політики розвитку інформаційної сфери економіки в більшій мірі досліджується стан речей, що склався в даній сфері і в меншій мірі надаються пропозиції з її удосконалення.

Управлінські аспекти формування та реалізації державної політики розвитку інформаційної сфери економіки розроблялися у працях: В. Горбуліної, В. Хорошка, Р. Грищука, В. Ліпкана, О. Левченка, С. Іванченка, В. Попика, Н. Казакової, Д. Новикова, О. Чхартішвілі, М. Кастельса, Дж. Епстейна та інших.

Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження особливостей державної політики розвитку інформаційної сфери економіки, у працях

зазначених учених практично не знайшли відображення питання розробки стратегічних орієнтирів державної політики розвитку інформаційної сфери економіки та їх результативності.

Постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-прикладних засад формування та реалізації стратегічних векторів державної політики розвитку інформаційної сфери економіки України та дієвого інституційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна державна політика щодо розвитку інформаційної сфери є основою для забезпечення безпеки національної економіки в сучасному інформаційному суспільстві. Як результат реалізації існуючих методів забезпечення розвитку інформаційної сфери в Україні, значна частина показників його безпеки знаходиться за межами оптимального рівня. У свою чергу, використовуючи ефективні методи та інструменти державної політики розвитку інформаційної сфери, такі тенденції можуть діяти як активний стимул до інноваційного розвитку та збільшення реалізації інформаційної продукції, забезпечувати диверсифікацію фінансових ресурсів з метою капіталізації інформаційної діяльності, базисом для активізації вітчизняного інформаційного потенціалу і конкурентної переваги на світовому ринку.

Центральну роль у здійсненні забезпечення розвитку галузей та сфер, що складають інформаційну сферу на регіональному рівні (областей та районів), відіграють відповідно обласні та районні державні адміністрації. Як впливає із ст. 119 Конституції України, місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують виконання Конституції та законів України, актів Президента України, КМУ, інших органів виконавчої влади; законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян; виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, що, серед іншого, стосуються сфери інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин [1].

Проведені методологічні дослідження інституційного забезпечення реалізації державної політики розвитку інформаційної сфери стали основою для систематизації етапів аналізу, прогнозування, вибору дієвих заходів, а також їх соціально-економічних засобів реалізації та інтерпретації в комплексній системі для удосконалення державної політики розвитку інформаційної сфери в контексті забезпечення безпеки національної економіки.

Ключові засади визначених автором пропозицій представлено у вигляді структурно-функціональної моделі (рис. 1), відповідно до якої мета, завдання й структура проведеного аналізу, прогнозування, вибір заходів реалізації державної інформаційної політики взаємопов'язані і взаємозалежні між

собою. Структура та методи проведеного аналізу безпосередньо пов'язані із визначеними завданнями і методами прогнозування, з запропонованими етапами щодо вибору заходів державної політики розвитку інформаційної сфери [2].

Ціллю першого етапу, орієнтованого на визначення імперативів раціональної державної політики розвитку інформаційної сфери, є: визначення сучасного стану розвитку вітчизняної інформаційної сфери; проведення комплексної оцінки ефективності державної інформаційної політики в Україні; налагодження взаємозв'язків між інформаційною сферою та інструментами державної регуляторної політики; врахування потреб споживачів, їх соціально-економічних інтересів, що слугує базовою інформацією для реалізації наступних етапів.

Другий етап передбачає комплексне прогнозування обсягів інформаційної діяльності та обсягів бюджетних коштів, які слугують безпосередньою державною підтримкою розвитку інформаційної сфери з метою забезпечення безпеки національної економіки у контексті реалізації функцій державної інформаційної політики. Даний етап включає підготовку виважених пропозицій для впровадження третього етапу моделі з метою вибору ефективних методів забезпечення розвитку інформаційної сфери.

На третьому етапі формуються необхідні умови для реалізації моделі державної політики розвитку інформаційної сфери та забезпечення її конкурентних переваг. Четвертий етап полягає у ідентифікації можливих напрямів диверсифікації джерел фінансування, використовуючи напрями залучення додаткових ресурсів, раціоналізація та оптимізація обсягів бюджетного фінансування розвитку інформаційної сфери. П'ятий етап сприяє забезпеченню державної політики розвитку інформаційної сфери необхідним і своєчасними методами.

Запропонована модель представляє собою послідовність дій щодо аналізу, прогнозування, вибору необхідних і можливих заходів державної політики розвитку інформаційної сфери, інституційно-організаційного, фінансово-економічного та інформаційно-консалтингового забезпечення і включає шість структурних блоків, які відповідають кожному із представлених етапів за матричним принципом. У процесі реалізації такої структурно-функціональної моделі відбувається переосмислення основних тенденцій та проблем забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки України.

Важливим аспектом формування та реалізації інституційних імперативів державної політики розвитку інформаційної сфери є формування сприятливого підприємницького середовища та стратегії забезпечення розвитку інформаційної сфери, що передбачає у тому числі наявність дієвого інституційного забезпечення реалізації такої стратегії [3].

Завдання державної політики у контексті запропонованої структурно-функціональної моделі до формування інституційних імперативів забезпечення розвитку інформаційної сфери полягає у забезпеченні функціонування інституціональної системи ринкових відносин, а також

формування національно-ідентичного укладу інформаційної сфери.

Для активізації інституційних регулюючих заходів забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки та підвищення ефективності її інноваційної діяльності пропонується алгоритм

ЕТАПИ	СТРУКТУРА РОБОТИ					
	Визначення пріоритетів	Визначення цілей і завдань	Оцінка ефективності	Оцінка фінансових можливостей	Визначення ризиків і загроз	Розробка політики
Аналіз і оцінка	Аналіз основних тенденцій і проблем у розвитку інформаційної сфери	Аналіз рівня розвитку інформаційної сфери. Методи забезпечення	Комплексна оцінка ефективності заходів щодо підтримки інформаційної сфери	Аналіз стану фінансування інформаційної сфери з державного бюджету	Оцінка рівня розвитку галузей і підгалузей інформаційної сфери	Встановлення зв'язку між ефективністю інформаційної сфери і заходами забезпечення політики
Прогнозування	Прогнозування довгострокових тенденцій розвитку. Розробка стратегії	Прогнозування розвитку через: інформаційну забезпеченість; оцінку експортного потенціалу	Визначення шляхів вирішення проблем розвитку інформаційної сфери економіки	Прогнозування фінансових можливостей інформаційної сфери на національному і регіональному рівнях	Визначення основних індикаторів економічної безпеки та вплив на них розвитку	Прогнозування фінансових ресурсів, їх розподіл з урахуванням підтримки
Вибір регуляторних заходів	Формування положень державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери	Розробка системи заходів впливу держави на розвиток інформаційної сфери та їх узгодження з кількісним вираженням перспектив	Формування переліку найбільш ефективних регуляторних заходів щодо забезпечення розвитку інформаційної сфери	Вибір методів бюджетного і податкового забезпечення інформаційної сфери	Вибір внутрігалузевих пріоритетів з розробкою відповідних програм інноваційного розвитку	Обґрунтування необхідних розмірів підтримки. Вибір раціональних заходів, приведення їх у систему на основі механізму
Фінансове	Фінансові джерела інноваційного розвитку: бюджет, інвестиції, власні кошти та ін.	Бюджетні ресурси спрямовані на забезпечення економічної безпеки	Встановлення основних і додаткових джерел фінансування	Розширення традиційних джерел доходної частини бюджету. Дотримання стратегічного плану	Ресурсне забезпечення ризикових зон інноваційного розвитку	Обґрунтування витрат бюджету, використання можливостей міжбюджетних відносин
Комунікаційне	Інформування про прогресивні тенденції у реалізації політики розвитку інформаційної сфери світу	Надання юридичних, економічних і технологічних консультацій	Створення інформаційної бази для оцінки отриманих даних	Інформування органів місцевого самоврядування про забезпечення розвитку інформаційної сфери	Інформування органів місцевого самоврядування про пріоритети розвитку	Доступ до інформації про можливі заходи підтримки бази даних. Організація консультативних пунктів

Рис. 1. Структурно-функціональна модель удосконалення державної політики розвитку інформаційної сфери економіки України*

реалізації державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки на основі активізації інноваційних процесів в сфері. Такий алгоритм включає дві взаємопов'язані складові: перша представляє собою керуючу систему, яка забезпечує реалізацію функції щодо формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в інформаційній сфері економіки; друга – контролююча складова, яка забезпечує узгодження інноваційно-інвестиційних процесів в інформаційній сфері орієнтованих на підтримку її конкурентних переваг та орієнтацію стратегічних цілей і результатів на дотримання завдань державної інформаційної політики. Розроблений алгоритм реалізації державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки шляхом підтримки його інноваційно-інвестиційних процесів враховує інтереси не лише безпосередніх учасників (інвесторів, замовників, виконавців), а й з позиції органів державної влади, що особливо важливо для забезпечення ефективності державної підтримки інформаційної сфери на засадах інноваційного розвитку [4-5].

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що пріоритетними напрямками державної політики забезпечення інформаційної сфери економіки на умовах її інноваційного розвитку мають стати: технологічна модернізація та перехід до інноваційних організаційно-інституційних форм функціонування інформаційної сфери; нейтралізація негативного впливу на безпеку національної економіки інформаційної сфери; попередження та нейтралізація або мінімізація інформаційних ризиків, які пов'язаних з природними та іншими явищами; удосконалення управлінської інфраструктури [6].

Реалізація державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки України на засадах інноваційності має свою внутрішню логіку та послідовність реалізації відповідних етапів. Саме така логічна послідовність визначається його методологічною основою.

Для керівництва відповідними галузями і здійснення зазначених повноважень в місцевих державних адміністраціях створюються відповідні структурні підрозділи. Як слідує з Постанови КМУ "Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій", серед структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що мають відношення до управління в інформаційній сфері на територіях відповідних адміністративно-територіальних одиниць, слід назвати головні управління промисловості та розвитку інфраструктури (відповідальні за зв'язок та інформатизацію), управління освіти і науки (відповідальні за сферу науково-технічної інформації, частково також бібліотечну справу), управління

культури і туризму (відповідальні за бібліотечну справу, кінематографію), управління у справах преси та інформації обласних державних адміністрацій; відповідні відділи розвитку інфраструктури, освіти, культури і туризму, відділи (сектори) у справах преси та інформації районних державних адміністрацій [7].

Як результат проведеного дослідження нами проведено систематизацію та структурування ключових компонентів методологічного базису реалізації державної політики забезпечення інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України. Зазначимо, що концептуальною основою такого підходу є обґрунтовані нами специфічні принципи функціонування інноваційних процесів, етапи реалізації якого представлені на рис. 2.

Ми позиціонуємо даний підхід як комплексний, адже вважаємо, що при забезпеченні розвитку інформаційної сфери на засадах інноваційності використання його складових має здійснюватися не поодинокі, а комплексно, тобто враховувати інтереси всіх учасників та процесів. Це дозволить отримати не лише необхідні кількісні і якісні зміни у складі таких елементів, а й забезпечити ефективність його реалізації.

Для цього нами обґрунтовано методичний підхід до визначення параметрів інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України, який диференційований за відповідними етапами.

Особливістю підходу є те, що він гармонійно поєднує *розробку і реалізацію стратегічних заходів* (формування інтегрованої програми інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України, визначення пріоритетних завдань у даному напрямі, розробка пріоритетних інноваційних програм й проектів щодо забезпечення інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України), *прогнозування впливу інноваційних проектів і програм на забезпечення розвитку інформаційної сфери* (прийняття рішення про розробку інноваційної програми, обґрунтування основної ідеї, визначення результатів та ідентифікація ризиків впровадження таких програм чи проектів, формування початкового завдання за такими програмами, затвердження плану-графіку щодо їх підготовки та системи організаційно-інституційного і фінансово-економічного забезпечення, диверсифікація можливих варіантів дій, їх оцінка та вибір найбільш раціональної), *організаційних заходів* (виготовлення повного комплексу необхідної проектної документації для прийняття оптимального варіанту програми або інноваційного проекту; фінансово-економічна та науково-технічна експертиза таких програм, можливості внесення змін, затвердження та практична їх реалізація), та *експлуатаційні заходи* (проведення апробації, внесення за необхідності змін, використання на практиці, пост-аудит) [5].

Обґрунтовуючи зміст авторських пропозицій, під домінантами пропонуємо розуміти похідні від дії відповідних інституцій правила, які набули статусу якоїсь норми, регуляторної дії або ж рекомендації. Домінантою також є організації, суб'єкти господарювання, інфраструктурні об'єкти, регулюючі методи та інструменти, адже вони є провідниками державної політики забезпечення інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України та уповноважені до дотримання правил, за відповідних умов самі розробляють правила.

Перш за все вирішальними контурами такого процесу вважаємо розробку ефективних інституційних детермінантів (соціальні, економічні, організаційні та інноваційні) державної політики забезпечення інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України. В даному випадку ефективність представляє собою досяжність необхідного рівня сприйняття таких домінант інформаційною сферою через призму забезпечення безпеки національної економіки. Тому сприяння імперативів як поступових змін

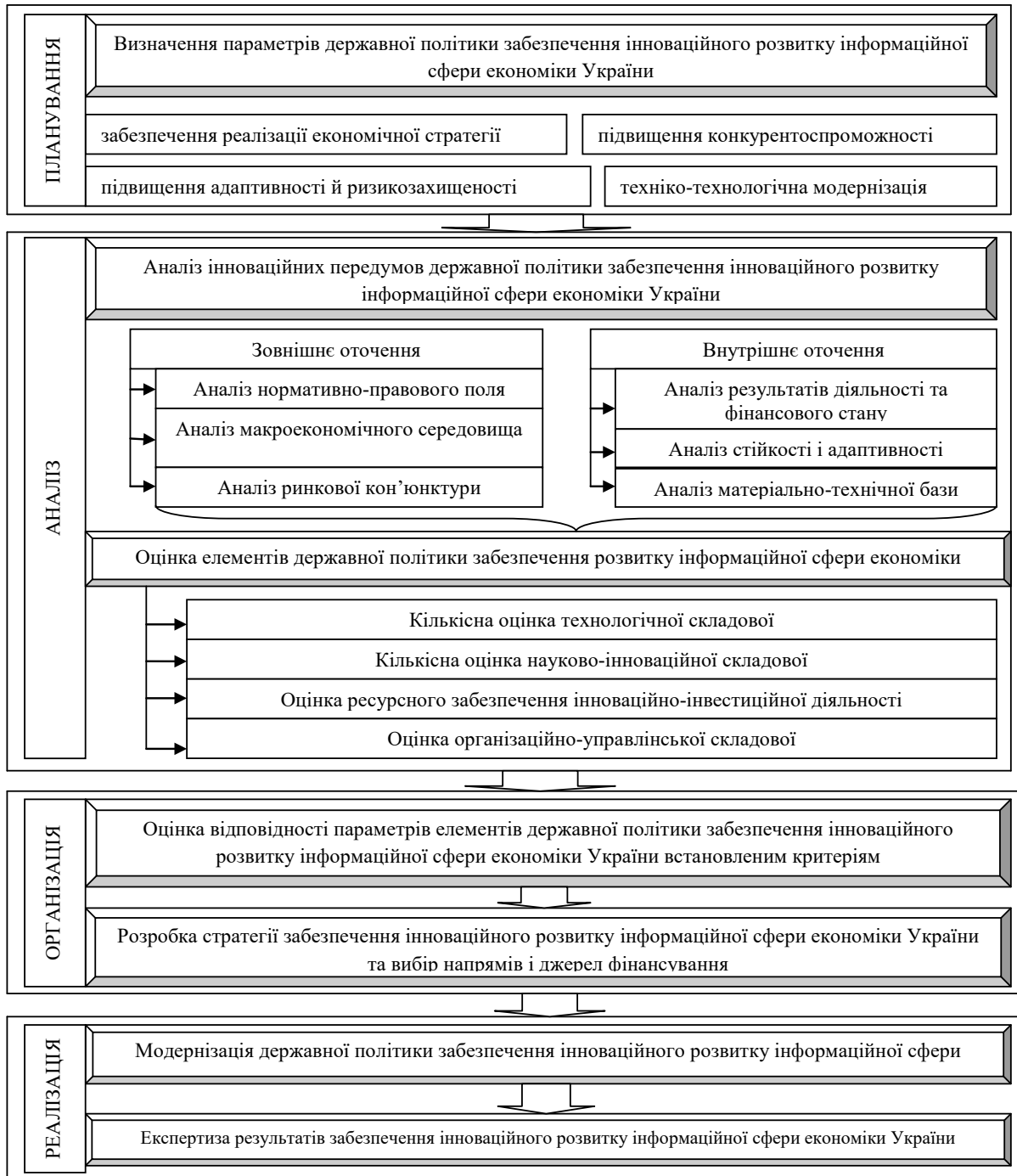

Рис. 2. Етапи реалізації комплексного підходу до удосконалення державної політики інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України

усієї системи інноваційного розвитку інформаційної сфери економіки України (від державної політики й до відповідних прикладних результатів), з обов'язковим врахуванням принципів ринкового господарювання.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, вихідними принципами державного впливу на забезпечення висхідного поступу інформаційної сфери економіки України визначено такі: збалансованість інтересів кожного громадянина, суспільства та держави в процесі реалізації механізмів регулювання інформаційної сфери, що передбачає безпосередню участь громадських організацій та громадян у контролі за діяльністю відповідних суб'єктів державного регулювання, насамперед за реалізацією державою прав та свобод громадян на інформацію; комплексність нормативно-правового регулювання суспільно-політичних відносин в інформаційній сфері, що передбачає ідентифікацію всієї сукупності таких відносин, формування та реалізацію механізмів регулювання інформаційної сфери як важливої складової державної інформаційної політики і політики розвитку економіки України загалом; узгодженість дій центральних та місцевих органів державної влади у сфері нормативно-правового забезпечення реалізації механізмів регулювання інформаційної сфери; конвергенція національного законодавства, що регулюють функціонування

інформаційної сфери, до відповідних норм міжнародного права.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансова безпека машинобудівного підприємства: Методичні засади формування та забезпечення / [Х. О. Мандзіновська, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський, О. В. Мельников]. Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. 240 с.
2. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику / О. І. Ястремський. К.: Либідь, 1992. 176 с.
3. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М., Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції, К.: КНТ, 2006.
4. Голубєв В. О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій / В. О. Голубєв, В. Д. Гавловський, В. С. Цимбалюк ; за заг. ред. Р. А. Калюжного. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 252 с.
5. Маруніч А. В. Захист інформації як основна складова економічної безпеки підприємства. Управління розвитком. 2014. № 14. С. 130-132.
6. Гордієнко С. Б., Микитенко О.С., Данильчук В.Г. Методи та рекомендації забезпечення інформаційної безпеки консалтингової компанії. Вісник ДУКТ. 2013. № 1. С. 104-107.
7. Ясенев В. Н. Информационная безопасность в экономических системах : учеб. пособ. / В. Н. Ясенев. Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 2006. URL: <http://ebib.pp.ua/informatsionnaya-bezopasnost-ekonomicheskikh88.html>.